ČITALNICA ZA ZGODOVINO V LJUBLJANI
Došlo 10. VI. 1931
krat, št. priloga

Poštnina plačana v gotovini LETO LIX V Ljubljani, v sredo 10. junija 1931 STEV. 127 a Cena 1 Din

Naročnina mesečno 25 Din, za inozemstvo 40 Din — nedeljska izdaja celoletno 96 Din, za inozemstvo 120 Din

Uredništvo je v Kopitarjevi ul. 6/III

Telefoni uredništva: dnevna služba 2050, — nočna 2996, 2994 in 2050

SLOVENEC

Z nedeljsko prilogo »Ilustrirani Slovenec«

Ček. račun: Ljubljana št. 10.650 in 10.349 za inserate; Sarajevo štv. 7563, Zagreb štv. 39.011, Praga-Dunaj 24.797

Uprava: Kopitarjeva 6, telefon 2992

Izhaja vsak dan zjutraj, razen ponedeljka in dneva po prazniku

Mednarodna katoliška vzajemnost

Živimo v časih, ko se na vseh koncih in krajih rušijo večni principi, ko si brezboštvo v najrazličnejših podobah hiti ustvarjati svoj protikrščanski svet in red. V vsej »krščanski Evropi« skoraj ni države, kjer bi Cerkev in vlada složno delovali v bratski vzajemnosti v blagor ljudstva. Drugje se na najbolj brutalen način gazijo človeške pravice. Današnjo družbo pretresajo silne socialne krize; baš te izrablja razjedajoči duh časa, hoteč z njihovo pomočjo uničiti vrednote krščanstva in vzpostaviti novo družbo brez Boga.

Krščanstvo bije boj. — Nedavno v Mehiki, sedaj v Španiji, Italiji, zlasti pa v Litvi in Rusiji, kjer gre za življenje in smrt. Ta boj z zlom bojuje Cerkev že 2000 let in ta boj bo trajal do konca dni. Mi se ne strašimo boja in se ga ne smemo strašiti. Potreben je, da se svet preveja, da se ločijo plevel od pšenice, da se izkristalizira krščanski nazor, da se otresemo tistih usodnih zmot, češ, da je vera in Cerkev privatna zadeva, ki naj svoje delovanje omeji na »krščanski nauk«, — javno, društveno in družinsko življenje pa naj pusti pri miru. Boj je oče življenja in v tem pomenu ga pozdravljamo.

Pogubno, usodno bi bilo za nas, če bi se v tej kritični uri ne zavedli svojega poslanstva. Še živi Kristus v lisočerih dušah, in te morejo danes še preobraziti svet in družbo. Da zajezimo razdirajoče sile boljševizma, komunizma, fašizma, nam je do zadnjega razviti vso energijo. Naši napori pa bodo imeli uspehe le, če bomo zvezani z vezjo krščanskega bratstva in katoliške vzajemnosti, ki bo svojo vitalnost črpala iz vere in Kristusa.

Ne bomo si tajili, da je premnogih neuspehov in težkih razmer za katolicizem po svetu v precejšnji meri kriva nezavednost in individualna izoliranost. Premnogo je katoličanov, ki s svojo individualnostjo, nezavednostjo, malomarnostjo, neaktivnostjo pomagajo vašim nasprotnikom. Komu se ima boljševizem zahvaliti za svoje uspehe? — Svoji doslednosti in ekspanzivni aktivnosti. S fanatičnim navdušenjem je razvil svoj rdeči prapor. Vsega tega manjka katoličanom 20. stoletja. Pišemo in govorimo navdušeno — to že, toda ali to tudi izvedemo, uresničimo? Koliko čitamo v zadnjem času v vseh katoliških listih o mističnem telesu Kristusovem, o sveti Cerkvi, o katoliški akciji, o otrocih božjih, — pa kje je sad teh lepih besed? Še slepec bi otipal, tako jasno je v sedanjih žalostnih razmerah, da je že enajsta ura, da se vsi katoličani strnemo proti razdirajočim protikrščanskim silam v bratsko, zavedno bojno vrsto!

Res, sv. Cerkev je skrivnostno telo Kristusovo, a mi udje tega telesa. Vsi vemo, da če na našem telesu trpi en ud, trpe z njim vsi udje, trpi celo telo. Enako so vsi udje deležni zdravja enega uda. Ud, ki ne čuti več s telesom, nima v sebi več življenja — je mrtev. Nazorno, plastično pripoveduje sv. Avguštin: Ako stopi noga na trn, začuti bolečino vse telo. Enako pohite vsi udje na pomoč ranjenim: oko ogleduje, roka izdira ... Če smo živi člani svete Cerkve, tedaj smo zdravi udje skrivnostnega telesa Kristusovega in kot taki moramo vsakteri vršiti svojo dolžnost in nalogo. Če smo res živi udje, moramo čutiti, žrtvovati, delati za sv. Cerkev. V dobri družini čutijo vsi otroci z materjo, z očetom, njih srca veže skrivnostna moč edinosti in ljubezni. Kdor zaničuje očeta in mater, je tudi sovražnik otrok, kdor preganja otroke, ta je nasprotnik staršev. — Sv. Cerkev je telo Kristusovo, verniki udje tega telesa. Sveta Cerkev je naša mati, mi njeni otroci. V toliko državah na svetu ovirajo, zaničujejo, preganjajo, mečejo v ječe in more katoličane, naše brate, — ali sotrpimo, sočustvujemo z njimi? Barbarsko jih mučijo in preganjajo na Ruskem, v Litvi jih stiskajo, zapirajo duhovnike, akademike, lajike, ker so člani katoliške akcije in neustrašeno branijo pravice svete Cerkve. Razplamteva boj med Vatikanom in fašizmom v Italiji, kjer hoče vlada uničiti katoliško akcijo, sveti Cerkvi — materi pa zabraniti in onemogočiti vzgojo tako drage ji mladine. Napadajo svetega očeta in vse, ki zvesto drže s poglavarjem krščanstva. Na Španskem požigajo samostane, cerkve, zavode in sramote zveste katoličane. Glejte, leta 1927. so obsodili v Ameriki na smrt dva komunista — ves svet je bil po koncu, povsod revolte komunističnih mas! — Kako pa mi? Kratijo nam najsvetejše pravice: molčimo, preganjajo naše brate: molčimo. Na plan katoliška akcija! Mi, ki pravimo, da smo katoličani, dvignimo svoj glas s skupnim očetom v Rimu za mater Cerkev in njene otroke! Po statistiki nas je preko 300 milijonov. Kje so ti milijoni, naj se oglase, da pokažemo, da smo še na svetu, da smo živo telo Kristusovo, da smo otroci svete Cerkve, da smo svetovna velesila, večja kot boljševizem in komunizem, večja kot fašizem in brezbožno framasonstvo: Sentire cum Ecclesia, sentire cum matre: čutimo s Cerkvijo, čutimo z materjo! Kdor ne čuti z materjo, ne spada več k družini. Časopisi, ki sramotno molče, ali celo odobravajo preganjanje in zaničevanje sv. Cerkve, so protikatoliški, lake najodločneje odklanjajmo! Mi pa preganjane brate, ki trpe za mater, pozdravljamo, iz srca sočustvujemo z njimi, jim pošiljamo svoje žrtve in molitve v pregnanstva, ječe in na morišča. V tolažbo naj spoznajo naši bratje na Španskem, v litvanskih ječah, na Soloveckih otokih, da niso pozabljeni, da živo v naših srcih, da so pri naših darilvah in molitvah. Iz tega naj zajemajo pogum in moč, saj niso pozabljeni pri svojih bratih, ki se borimo za isto vero, za isto mater, in za istega Kristusa.

Tako postanemo in ostanemo največja mednarodna velesila, kateri je obljubljena končna zmaga: In peklenska vrata je ne bodo premagala.

———

Mesto odgovora — parade

Fašisti so se vrgli na kraje, kjer je krščanski pokret najmočnejši - Lažniva propaganda po inozemstvu - Kje je dokazni materijal?

Rim, 9. jun. Diplomatični spor med Vatikanom in italijansko vlado zaradi sovražnega nastopa fašistov proti sv. očetu in zaradi razpusta društev Katoliške akcije po vsej Italiji, se še ni premaknil z mesta. Govori se, da vlada ministrskega predsednika Mussolinija sploh ne misli odgovoriti na noto sv. očeta, dokler le-ta ne bi naslovil na italijansko vlado ponovne note. Pri tem vlada upa, da se bo zadeva takorekoč iztekla v pesku in da se bo nadaljeval status quo, ne da bi razpust katoliških društev na prejalislej zopet normaliziranih odnošajih med Vatikanom in vlado kaj izpremenil.

Po informacijah Vašega dopisnika pa je to pričakovanje vlade g. Mussolinija brez vsake podlage. **Motijo se tudi vsi oni inozemski listi, ki v svojem liberalizmu simpatizujoč z nastopom fašizma proti Katoliški akciji, menijo, da se bo protest sv. očeta izčrpal v nagovorih in tožbah sv. očeta, naslovljenih na razne romarske skupine in posamezne osebnosti. Po naših informacijah je v Vatikanu že pripravljena najenergičnejša končna nota, ki jo bo sv. oče dal izročiti šefu italijanske vlade in katera je sestavljena tako, da bo italijanska vlada primorana dati jasen odgovor, ker bi sicer nastopilo dejansko in formalno prekinjenje diplomatičnih odnošajev med sv. stolico in italijansko vlado z vsemi posledicami takega dalekosežnega koraka.** Zaradi tega nekateri krogi mislijo, da bo italijanska vlada vendarle v zadnjem momentu dala odgovor na prvo noto sv. očeta.

Zaenkrat se fašistični režim omejuje na to, da po razpustu **italijanskih katoliških društev skuša**

s podvojenimi manifestacijami

in nastopi fašističnih sil, predvsem pa mladinskih organizacij, podčrtati moč in pomen ter dozdevno ukoreninjenost fašizma v ljudstvu. To naj bi bil indirekten odgovor Vatikanu, da fašizem nikakor ne bo odnehal od svojega monopola na vzgojo italijanske mladine v duhu bojevitega nacionalizma. Zanimivo je tudi, da so fašisti skušali pritegniti k tem manifestacijam razne osebe katoliškega klera, ki so nastavljene kot veroučiteljska moč pri krožkih »Balilla«, da se jim je pa izvzemši dva, tri slučaje ponesrečilo.

Naval na Furlanijo

Fašisti skrbijo za nastope fašističnega naraščaja po vseh provincah, zlasti pa so se vrgli na province, kjer je bil svojčas posebno močan Partito popolare. Tako n. pr. so se vršili paradni in telovadni nastopi »Avanguardistov«, »Balilla« in tako zvanih »Piccole« in »Giovanne Italiane« v Furlaniji, kjer je katoliški pokret od nekdaj med furlanskim prebivalstvom jako močen. Taki nastopi so se v do sedaj še nevidenem obsegu vršili v Pierisu, Sv. Petru, Tržiču (Monfalcone) in v Doberdobu na Krasu, ki meji na Furlanijo. **Te prireditve se zdijo fašistom tem bolj važne, ker je razpust katoliških društev zlasti v Primorju med italijanskimi katoličani napravil zelo globok in za fašiste na vsak način zelo negativen vtis.**

Pri nastopih fašističnega naraščaja po vseh italijanskih mestih ob priliki praznovanja ustave se je opazilo tudi, da je fašizem **s posebno skrbnostjo mobiliziral žensko mladež, in sicer ne samo nedoletno šolsko mladino, ampak tudi tako zvane »Giovanni fasciste«, ki se rekrutirajo iz mladenk od 18. leta naprej. Mlade fašistke so nastopale pri teh prireditvah tudi z raznimi gimnastičnimi vajami bojevnega značaja, ki so, kakor znano, izzvale svojčas ostro kritiko in obžalovanje sv. očeta.** V Pulju se je pri tej priliki izročil oddelku istrskih mladih fašistk prapor, katerega je blagoslovil ondotni mornariški kapelan, znani msgr Kravos, danes Cravosio.

Dokumentov ni — dokazov ni

Kar se tiče odgovora na papeževo noto, je režim g. Mussolinija v največji zadregi posebno zaradi tega, ker se je razpust katoliških društev motiviral s tem, da so se začele potom Katoliške akcije organizirati vse režimu nasprotne sile bivše Ljudske stranke, češ, da je to dokazano po dokumentih, zaplenjenih v prostorih raznih društev. Ker pa **vlada na** poziv »Osservatore Romano« še do danes **ni objavila** teh dokumentov, dasi so fašistični listi **to objavo** napovedovali kot senzacijo, ki da bo presenetila samega sv. očeta, je javnost prepričana, **da ti dokumenti sploh ne eksistirajo. Z eno besedo, režimu manjka ves dokazni materijal proti Katoliški akciji in bi ji, ako bi hotela na noto Vatikana odgovoriti, ne preostalo ničesar drugega, kakor da prizna neutemeljenost svojega koraka ali pa, da se zateče k pavšalnim obdolžitvam.**

Režim po svojih zastopnikih trdi, da je katoliška društva zato začasno zaprl, da jih ščiti pred nasilstvi. Resnica pa je, da so bila nasilna dejanja proti Katoliški akciji od režima ne samo inspirirana, ampak da so v mnogih krajih demonstrante vodile lokalne oblasti same.

Plaz laži v inozemstvu

Italijanska vlada se tudi trudi v inozemstvu dokazovati, da je italijanska duhovščina needina in da en del obsoja papeževo »intransigenco« ter drži s fašizmom. To je pa popolnoma neresnično, kajti **vsa duhovščina od najskromnejšega hribovskega župnika do episkopata in kardinalov je izjavila svojo popolno solidarnost s sv. očetom.** Trditev fašizma se naslanja na brezpomembno dejstvo, da se je v nekaterih župnijah v Alpah praznoval praznik sv. Rešnjega Telesa s procesijo, kar pa se razlaga iz dejstva, da tozadevna prepoved sv. očeta, razglašena po »Osservatore Romano«, ni dospela do ondotnih župnikov, ker je dostavljanje »Osservatora Romana« od strani italijanske pošte zadnji čas postalo skrajno neredno.

„Izbrisanje Katoliške akcije"

Vaš dopisnik je tudi zvedel, da v fašistični stranki sami glede spora z Vatikanom vlada nesoglasje, ki pa je samo taktičnega značaja. **Večina fašističnih »hierarhov« je skrajno intransigentna in zahteva radikalno izbrisanje Katoliške akcije, češ, da fašizem ne sme trpeti absolutno nobenega privilegija za kakršnokoli nefašistično organizacijo v Italiji, dočim en del zagovarja previdno postopanje, katerega rezultat naj bi bila popolna nevtralizacija delovanja Katoliške akcije, ne da bi se vzdrževal njen razpust, in to v sporazumu s sveto stolico.** Menijo namreč, da bi se dal sv. oče pregovoriti k temu, da bi se delovanje Katoliške akcije vršilo po intencijah fašizma, tako da bi katoliška prosvetna društva ne bila ničesar drugega kot nekake nabožne organizacije v najožjem pomenu te besede. Mussolini sam, ki se nagiba k taktiki previdnosti in prijateljstva z Vatikanom, dasi je brez dvoma on sam dal signal za nastop proti »Katoliški akciji«, se pa, kakor v vseh drugih zadevah, tudi v tem slučaju nahaja pod pritiskom intransigentnih elementov fašistične stranke.

Ker je na drugi strani znano, da papež Pij XI. od svojega odločnega stališča: **ali popolna svoboda Katoliške akcije v zmislu konkordata ali pa prelom in odpoved lateranske pogodbe sploh**, zato se izid tega spora umevno pričakuje z največjo napetostjo. Zaenkrat so od strani fašizma napovedane nadaljnje manifestacije fašizma po vsej Italiji.

☆

Milan, 9. jun. tg. **Milanska škofija je odpovedala vsa za proslavo 700 letnice sv. Antona Padovanskega napovedana romanja v Padovo in Milan za ves mesec junij, kar je smatrati za znak, da so se odnošaji med Vatikanom in Kvirinalom poostrili.**

Italijanska vlada odgovorila

Rim, 9. junija. tg. **Italijanski poslanik pri Vatikanu j edanes opoldne izročil papeškemu nunciju na italijanskem dvoru dolgo zavlačevani odgovor italijanske vlade na razne protestne note Vatikana. Vsebina odgovora ob tej uri še ni znana.**

Gospodarska obnova Evrope

Izjave zunanjega ministra dr. Marinkoviča

Belgrad, 9. junija. l. Današnje »Vreme« prinaša povodom francoskega načrta za gospodarsko rekonstrukcijo Evrope, o katerem prične posebna komisija razpravljati 25. t. m. v Ženevi, sledečo značilno izjavo dr. Marinkoviča:

»Francoski načrt za gospodarsko rekonstrukcijo Evrope je načelno sprejet v Ženevi. To pa, kar je najtežje: določiti praktično možnost njegovega izvajanja in določiti način izvajanja načel, ki so v tem načrtu postavljena, to bo prepuščeno v rešitev posebni komisiji, ki se sestane 25. t. m. Moje mišljenje je, da se ta načrt, razen z malimi tehničnimi izpremembami, za katere smo mi že stopili iz rezerve, lahko izvede. Francija, ki ji pripade zasluga, da je vzela inicijativo za ustvaritev tega načrta, je storila tudi nov napor za njegovo udejstvitev in to ravno v onem pravcu, o katerem smo mi že od začetka smatrali, da se olajša rešitev postavljenega problema: **bilateralne pogodbe v okvirju splošnega evropskega sporazuma.** Če se tudi pri ostalih industrijskih državah, ki imajo zaščitne carine na agrarne proizvode, najde slično pravilno razpoloženje bo komisiji sigurno uspelo rešiti ta problem. Ni treba niti poudarjati, kako zelo bi bilo potrebno, da bi bil ta problem rešen še pred žetvijo.«

„Preživele oblike - zastareli klišeji"

Cestitke predsednika Jorge kralja Karolu I.

Bukarešta, 9. junija. AA. Romunska vlada je včeraj čestitala kralju Karolu II. za obletnico, kar je zasedel prestol. Predsednik vlade Jorga je v svojem govoru rekel med drugim: **V akciji Vašega Veličanstva je izginilo spoštovanje do preživelih oblik in zastarelih klišejev, s katerimi se je dolgo vladalo v Romuniji.** Vaše Veličanstvo je razumelo vso težo tega vprašanja in s svojo sposobnostjo pri spoznavanju ljudi in stvari, ki smo se ji imeli čast diviti, ste Veličanstvo zbrali okoli sebe za sodelovanje poštene ljudi in dosegli lepe uspehe. **Sodobna kraljevina temelji v prvi vrsti na prosvetljenosti in vestnosti naroda. Ti momenti izključujejo vsako uzurpacijo oblasti v škodo vladarja in vsako diktaturo ter se protivijo vsemu tistemu, kar sledi iz dozdevno demokratskih predsodkov. Ljudje vidijo, da morejo možje, ki niso vezani ne na strankarske ne na osebne interese, doseči mnogo večje uspehe kakor oni, ki se vežejo na takozvane ustavne forme.**

Kralj Karol II. je odgovoril: Našli smo take ljudi, s katerimi upamo doseči svoje ideale. Danes lahko ponovim prisego, ki sem jo lani dal, da bom uporabil vso svojo moč v korist naroda in da bom premagal vse zapreke, da uspešno končam začeto delo.

———

„Najtežji del potovanja"

Nemška ministra se vračata iz Londona polna - nad!

London, 9. jun. tg. Nemška ministra sta danes dopoldne zapustila London. Dasi se Mac Donald noče vezati za daljši čas, sta vendar on in Henderson, kakor se zatrjuje, sprejela vabilo dr. Brüninga in dr. Curtiusa, da prideta v Berlin. Ta vest pa se oficielno niti ne potrjuje niti ne zanika. »Daily Herald« izjavlja v svojem poslovilnem članku: **Naša gosta se zadovoljna vračata domov, tako zadovoljna, da upamo, da bosta Mac Donald in Henderson v kratkem prišla v Berlin. Dr. Brüning in dr. Curtius se vračata z občutkom, da so odnošaji med obema narodoma, ki so bili do sedaj prijateljski v formalnem pogledu, postali prijateljski v človeškem zmislu. Razgovori so ustvarili novo atmosfero zaupanja in odstranili staro nezaupanje. Prevladovala je ideja splošnega sodelovanja, ki bo izključila možnost grupiranja proti Nemčiji.** Skoraj ni misliti, da bi bil katerikoli drugi sestanek državnikov toliko premagal stare pojme zvez in jim dal nov pomen skupnih naporov vseh držav za rešitev skupnih problemov. Pri odhodu je danes dopoldne na kolodvoru še izjavil dr. Brüning, da je obisk v Londonu izpolnil **vse, kar se je moglo po pameti od njega pričakovati.** K poslovitvi povabljeni poslanec Church je izjavil, ko se je vlak odpeljal: **»Sedaj se začenja najtežji del potovanja!«**

Kakor doznava londonski dopisnik »Vossische Zeitung«, bosta Mac Donald in Henderson prišla v Berlin najbrž že meseca julija, dočim bo ameriški državni tajnik Stimson na svojem potovanju po Evropi prišel v Berlin šele začetkom avgusta.

Henderson je včeraj osebno in obširno informiral francoskega poslanika v Londonu o sestanku v Chequersu. Francoski poslanik je takoj nato poslal podrobno telefonsko poročilo v Pariz, **kjer so zadovoljni, posebno radi tega, da se ne bo takoj začelo obravnavati o reviziji Youngovega načrta, katera se sedaj tudi ne smatra za izvedljivo.**

Milan, 9. jun. tg. Kakor piše »Corriere della Sera«, bi Italija ne bila proti temu, da se pod gotovimi pogoji razmišlja o možnosti odgoditve plačevanj ali spremembe Youngovega načrta, pa tudi o vsaki drugi možnosti, ki bi kakorkoli olajšala nemška gospodarska bremena.

Novice z dvora

Zagreb, 9. jun. AA. Nj. Vel. kralj se je odpeljal danes ob 12.30 v spremstvu ministra dvora Bogoljuba Jeftića, adjutanta generala Saviča in dežurnega adjutanta generala Pavloviča z avtomobilom v Zlatar, kjer je bil kot gost na kosilu pri ministru brez portfelja Mirku Neudorferju. Ob 4.30 se je Nj. Vel. kralj s svojim spremstvom vrnil v dvor

Osebne vesti

Belgrad, 9. junija. ž. Včeraj je prispel v Bukarešto g. dr. Anton Korošec.

10-letnica „Pax Romana"

Zagreb, 9. jun. ž. Katoliška mednarodna dijaška organizacija »Pax Romana« slavi letos desetletnico svojega obstoja in dela. Jugoslovansko katoliško dijaštvo in katoliška inteligenca sta se vedno udeleževala dela te organizacije, lani pa je Jugoslovanska katoliška dijaška liga dobila v »Pax Romani« mesto podpredsednika. Jugoslovanska katoliška dijaška liga je poslala poziv našim duhovnikom in katoliški inteligenci, da se prijavijo polnoštevilno za ta kongres. Vsa oskrba v Fribourgu stane 60 frankov, potovanje po Švici pa 120 frankov, torej skupno 2000 Din.

Trg. pogajanja z Avstrijo

Dunaj, 9. jun. tg. Na Dunaj je dospela jugoslovanska delegacija pod vodstvom sekcijskega šefa dr. Todoroviča in začela trgovinska pogajanja z avstrijsko delegacijo.

[127]

MALI OGLASI

Vsaka drobna vrstica 1·50 Din ali vsaka beseda 50 par. Najmanjši oglas ... 5 Din. Oglasi nad devet vrstic se računajo više. Za odgovor znamko! Na vprašanja brez znamke ne odgovarjamo!

Službe iščejo

Mlad fant

zmožen vseh kmečkih del išče službo. Naslov v upr. pod štev. 6594.

Starejši mož

dolgoleten oskrbnik, vajen sadjereje, vinoreje in poljedelstva, želi primerne zaposlitve, gre tudi kot hišnik ali skladiščnik ali vratar ali v drugo primerno službo. Zna tudi nemško. Pisma nasloviti na Tajništvo J. S. Z. skupina Prevalje.

Kuhati

se želim izučiti proti plačilu, ali eno leto brezplačno. Cenjene ponudbe na podr. »Slovenca« v Mariboru.

18 letna deklica

z ljudskošolsko izobrazbo, bi se rada izučila v trgovini, kjer bi imela vso oskrbo. Najraje v Celju. Naslov v podružnici »Slovenca« v Celju.

Službo dobe

Podeželske krojače

samostojne, sprejme Valet Express, Ljubljana. Pismene ponudbe. Za odgovor znamko.

Služkinja

najraje srednje starosti, za vsa kmečka dela se sprejme. Nastop takoj. - Poizve se Dravlje 58.

Kamnoseškega vajenca

sprejmem takoj. Hrana in stanovanje v hiši. Jože Lukšič, kamnosek, Kandija-Novo mesto.

Sprejme se dekle

pridno, pošteno, prijazne zunanjosti in pripravno za natakarico, v dobro idočo gostilno. Lahko je tudi začetnica z dežele. Naslov se poizve v upravi pod štev. 6576.

Učenca

z nekaj razredi meščanske šole sprejme trgovina z mešanim blagom na deželi. Hrana in stanovanje v hiši. Ponudbe na uprav. pod »Trgovina« št. 6606.

Mizarski mojster

samostojen, strokovnjak vseh mizarskih del se takoj sprejme k strojnemu mizarstvu z udeležbo na čistem dobičku. Zahteva se ca 20.000 Din garancije. Ponudbe na upravo pod »Strokovnjak« 6544.

Pouk

Iščem človeka

za skupno učenje frazeologije. Ako znaš nemški, tem bolje. Naslov pove uprava pod štev. 6575.

Čamernikova šoferska šola

Ljubljana, Dunajska c. 36 (Jugo-avto). Prva oblast. koncesijonirana. Prospekt št. 16 zastonj. Pišite ponj!

Posestva

Stavbna parcela

400 m² pri tramvaju po 45 Din se proda. Naslov pove uprava pod št. 6593.

Družinsko hišo

novozidano, v Pobrežju pri Mariboru. Takojšna vselitev. Naslov v upravi »Slovenca« v Mariboru.

Večjo vilo

(srednje veliko hišo), z dokaj razsežnim vrtom, v sredini Ljubljane, kupim ali vzamem v najem. Ponudbe na upravo pod št. 6622.

Stanovanja

Zračna in solnč. soba

večja, z dvema posteljama se išče v bližini Sv. Krištofa. Naslov v upravi pod štev. 6588.

Razno

Na dobro domačo

hrano sprejmem 2 gospodični ali 2 gospoda. Naslov pod štev. 6579.

Gostilniške prte

brisače, rjuhe in drugo perilo, sprejme po nizki ceni v krpanje (stopfanje) na stroj. Cenjene ponudbe na upravo lista pod »Krpanje« št. 6577.

Kupimo

Kupujemo

cvetje od bele akacije, bezgovo in lipovo cvetje ter vsa druga zdravilna zelišča. Zelišča naj bodo čista, izbrana in sušena v senci. - Vprašati je v drogeriji »Sanitas« Celje in Trbovlje.

Srebrne krone

staro zlato in srebro kupuje **RAFINERIJA DRAGIH KOVIN - Ljubljana,** Ilirska ulica 36, vhod z Vidovdanske ceste pri gostilni Možina.

Kupujemo

cvetje bele akacije, bezga, lipe in druga zdravilna zelišča kot lapuh itd., vse v senci sušeno. Vprašati: Drogerija ‚Sanitas', Celje.

Mlade sveže gobe

za vlaganje, kakor tudi suhe kupuje Družba Proda Ljubljana, Prečna 6.

Kupim

več vagonov rezanega lesa, posebno III. in IV. vrste, 24 mm. Prednosti iz Slov. Bistrice in celjskega okrožja. Plačilo po dogovoru. Naslov v upravi pod »Rezan les«.

Srečke, delnice, obligacije

kupuje Uprava »Merkur«, Ljubljana - Šelenburgova ulica 6. II. nadstr.

Prodamo

Tehtnico

na skalo, 250 kg, malo rabljeno, prodam. Masarykova cesta 15.

Ugodna prilika

za nakup moške obleke. Komur ni za modo in široke hlače lahko dobi res dobro obleko za mal denar, ker sem se odločil oddati take obleke za polovično ceno. A. Kunc, Ljubljana, Gosposka ul. 7.

Suhe deske, furnir

za takoj naprodaj. Deske: javor, brest, črešnja in hruška 30—80 mm močne, 1 m³ 660 Din. Furnir, iste vrste kot deske, 1 čevelj Din 1—2. Lesna industrija Fran Martinec, Ljubljana, Škofljica.

Puhasto perje

čisto čohano po **48 Din** kg, druga vrsta po **38 Din** kg, čisto belo gosje po **130 Din** kg in čisti puh po **250 Din** kg. Razpošiljam po poštnem povzetju. **L. BROZOVIC — Zagreb,** Ilica 82. Kemična čistilnica perja.

Cvetlični med

pristen, točen, letošnji - prodam. Cena do 20 kg 16 Din, večja množina 14 Din. Franko postaja Novo mesto. Alojzij Hudoklin, Brusnice.

Pohištvo

2 spalnici, javor, po 9800 Din, 1 spalnica, črešnja, Din 8500, 1 spalnica brest, Din 8500, 2 kuhinji po Din 1500. — Lesna industrija Franc Martinec, Ljubljana, Škofljica.

Obrt

Telefon 2059

Premog suha drva

Pogačnik, Bohoričeva ulica 5

Krušno moko

in vse mlevske izdelke vedno sveže dobite pri **A. & M. ZORMAN** Ljubljana, Stari trg št. 32.

Malinovec

pristen, naraven, na malo in veliko prodaja lekarna **Dr. G. PICCOLI,** Ljubljana, Dunajska c. 6

Elektropodjetje A. ARHAR

Celovška cesta 80 Sp. Šiška

prevzema vsa električna dela in inštalacije pod ugodnimi pogoji. Jamči se za solidno delo in nizke cene.

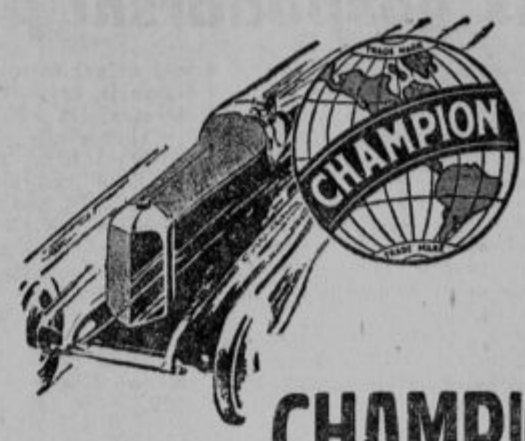

CHAMPION

auto-svečica se dobiva povsod!

Generalno zastopstvo in skladišče za Jugoslavijo:

Robert Weinberger d. d. — Zagreb

Gajeva ulica 10

Tvrdka A. VOLK

Ljubljana, Resljeva cesta 24, nudi najceneje vse vrste pšenično moko in druge mlevske izdelke.

Zahtevajte cenik!

Modroce

vrhne iz la afrika močno blago Din 240·— otomani Din 550·— mreže - posteljne odeje - žimo - cvilh najcenejše kupite pri

Rudolf Sever Ljubljana, Marijin trg 2

RAZPIS

Občina Moste pri Ljubljani razpisuje **tesarska, krovska in mizarska dela, napeljavo vodovoda in dobavo centralne kurjave za občinsko zavetišče v Mostah.**

Ponudbe je vlagati do vključno **18. VI. t. l.** do 12 dopoldne v občinski pisarni v Mostah, kjer se dobe potrebni pripomočki za razpisana dela proti plačilu 50 Din.

Občina Moste si pridrži pravico oddaje del in dobav kateremukoli ponudniku ne glede na višino ponudbe.

Trgovski pomočnik dobro verziran v manufakturni stroki in v aranžiranju trgovskih izložb, vešč slovenskega in nemškega jezika v govoru in pisavi, v vsakem oziru neoporečen, sposoben, da se lahko uporabi kot prva moč v večji trgovini na deželi, se takoj sprejme

Pismene ponudbe s prepisi spričeval na

JOŽA HRASTELJ, trgovec, Gornja Radgona.

TVRDKA JOŽE HRASTELJ V GORNJI RADGONI javlja tužno vest svojim poslovnim prijateljem in svojim cenjenim odjemalcem, da je naš trgovski sotrudnik, gospod

Joško Sinkovič

nenadoma tragično umrl. Tvrdka ga bo kot poštenega in zvestega sotrudnika ohranila v častnem spominu.

Gornja Radgona, dne 8. junija 1931.

TVRDKA JOŽE HRASTELJ, GORNJA RADGONA

V globoki žalosti naznanjamo pretužno vest, da je naša predobra mati, stara mati, tašča, gospa

Marija Kračun

gostilničarka in posestnica

dne 9. t. m. po daljšem trpljenju, v celjski javni bolnišnici, previdena s tolažili sv. vere, v starosti 67 let, mirno umrla.

Pogreb nepozabne pokojnice se bo vršil v četrtek popoldne ob 4 iz hiše žalosti na pokopališče v Zrečah pri Konjicah.

V Zrečah, dne 9. junija 1931.

Ivanka, Marija, Gizela, Fani, Anica, Pavla in Julči, hčere. **Davorin,** sin, zetje, snahe, vnuki in vnukinje ter ostalo sorodstvo.

Ivo Lovrenčič:

Maščevanje

Zgodba iz Beneške Slovenije.

I.

Bilo je deseti dan oktobra leta Gospodovega tisoč štiri sto prvega. Lep jesenski dan je bil; bukovje v Matajuru in v Miji je rdelo v jutranjem solncu, gabri in javori so rumeneli, jerebika je sivela, kostanji po pobočjih in orehi so že obleteli, vrbe in jelše ob Nadiži so pa še zamolklo zelenele, kot bi se ustavljale in kljubovale mrzlim vetrovom, ki so veli od severa skozi dolino.

Pri Svetem Ivanu v Čelé nad Landarjem je klenknil zvon, kakor bi vabil in klical srenjo v roboto.

Ljudje v Tarčetu, Landarju, Lazah in še v Bijaču so ga slišali in niso mrmrali.

Zvon ni dal znamenja za roboto, oglasil se je, da bi ljudje vedeli in prišli gledat in poslušat, kako bo sodilo landarsko sodišče po stari navadi in običaju na sredi vasi pod lipo za kamnito mizo.

Ljudje so pustili vse delo in hiteli so po kolorozih in stezah in bližnjicah, da ne bi zamudili pravde, ki je vse zanimala, in so bili radovedni, kako se izteče.

Pod lipo so bili že zbrani egregii viri — plemeniti možje Rudolf de Potis in Jarnej Antonov Folci, oba iz Čedada, Nikolaj Lazarjev iz Tolmina, stanujoč v Čelah pri Čedadu, Mihael Ivanov iz Iplisa, krčmar v Čedadu, Bertold iz Spilimberga, Jurij, čevljar od Bročanskih vrat v Čedadu in še mnogo drugih prič iz landarske okolice, ki jih je ljudstvo gledalo in ugibalo, kaj bodo vedeli povedati.

Vsi so čakali, kdaj pridejo sodniki, in da ni bilo čakanje dolgočasno, so prijeli zdaj enega zdaj drugega ter ga peljali h kladi, ki je bila preklana, imela zasekane luknje in se dala odpirati in zapirati. Če se jim ni prej izmaknil, so ga objestneži »kaznovali«; vtaknili so mu roke ali noge v klado in jo nato pribili, da ni mogel nikamor in je moral milo prositi, naj ga izpustijo, ko je videl, da s hudovanjem nič ne opravi. Ko je bil prost, se je pa tak »kaznjenec« hotel znesti in ni miroval, dokler ni svojega »sodnika« spravil tudi v klado.

Tako je radovedni množici med smehom potekal čas in če ne bi možje pod lipo pazili, bi utegnila sodnike spraviti v slabo voljo, ko se igra s klado, ki mora služiti samo v resno kazen.

»Prihajajo!« so opozorili možje, zbrani pod lipo. —

Ljudstvo je pustilo igro, zresnilo se je in pogledalo na pot, ki je vodila iz Bijača.

Po poti so prihajali Henrik Folkerinov, patriarhov upravitelj iz Čedada, sodnik Lenart, Peter, župan slatinski, Čampa, župan črnovrški, Matija, župan bijaški in ta čas veliki župan landarske veške županije z njenimi enaindvajsetimi soseskami, Valje Matej, župan v Lazah, in Gregor, župan v Ofjanu. V Bijaču so bili, kjer je imela landarska banka, kakor so imenovali to vrsto sodišč, svojo ječo v grajskem stolpu.

Aleša in Ivana, oba Tomaževa, so ukazali biričem, naj ju trdno primejo in povežejo ter peljejo za njimi v Landar pod lipo, kjer se bosta morala za svojo krivdo zagovarjati.

Molče je napravila množica prostor, umaknila se je na desno in levo, in tako so šli med njo sodniki slovesno pod lipo in so se posedli po časti in oblasti in še po starosti okoli mize.

Ljudstvo se je hotelo spet zgrniti, a tedaj so prišli biriči z Alešem in Ivanom, ki sta škripala z zobmi od jeze; biričem se je moral narod umakniti še daleč preko klade, zakaj klada je bila namenjena Alešu in Ivanu.

Biriči so razprli klado in zgrabili prvo Aleša, zakaj otepal se je in branil, in mu vtaknili noge v klado. Lahko je stal, a premakniti z mesta se ni mogel. Tako so zgrabili tudi Ivana in tudi njemu so vtaknili noge v klado in stal je poleg brata in gledala sta v sodnike, škripajoč z zobmi, ne ba bi se zmenila za ljudi, med katerimi so ju domači in znanci in prijatelji pomilovali in bodrili, drugi, ki ju niso mogli, so se pa norčevali in rogali.

»Zdaj imata Mihelo, pa se dajta še med seboj, bomo videli, komu bo ostala!«

II.

To je bilo pa tako.

Čerin je bil patriarhov kmet v Landarju. Z ženo, dokler mu je živela, sta se trudila in se gnala od pomladi do jeseni in še pozimi nista držala križem rok in z muko in delom sta prišla do moke in jela: njuna hiša ni poznala pomanjkanja in vsi so vedeli, da ga ni v vasi, ki bi imel toliko pod palcem kakor Čerin.

Pa je prišla črna bolezen in ljudje so cepali kakor muhe v jeseni okoli svetega Martina. Čerinu je pobrala ženo, pobrala mu kup otrok, prizanesla je samo njemu in hčeri Miheli.

Hči Mihela je bila lepa in gospodinjska.

»Izrezana mati!« so sodili ljudje.

Čerin je je bil vesel, ne, ker je bila lepa, ker je bila varčna in je znala prijeti za vsako delo, ki ji je šlo izpod rok, kakor bi pogledal, zato je je bil vesel.

Ko je Čerin čutil, da peša in da ne bo več dolgo, je začel misliti, kako bi uredil, da bi bilo pri hiši tudi po njegovi smrti prav in vse v redu.

Hotel je dobiti hčeri ženina, ki bi mu bil dober zet in vreden naslednik.

Mislil je in mislil in presojal po vrsti vse mladeniče v Landarju in v Tarčetu, v Lazah in Bijaču in še Lipljane in Briščane in celo Mažarolce in Črnovršane, ki, gorjanci, pri čečah niso bili v číslih, je tehtal in jih v mislih postavljal v svoj dom ter gledal, kako se gibljejo in kako gospodarijo.

Zmajeval je z glavo.

»Ti Godič, nič ne bo s tabo, tudi z vami, Rus in Sabadin in Siliboj, ki ste vsi Landarci, nisem zadovoljen, prelahkomišljeni ste! Moraš, Radoš in Kutin, iz Tačeta ste, poznam vas. Nič ne bo, niste se vrgli po svojih očetih! Kaj pa z vami, Stanigoj, Ivir, Černe in Čadež? Iz Črnega vrha bi se radi priženili v dolino? Pokažite, kako bi delali pri meni! Prepočasni ste, obračate se in gledate, kje je delo, ko bi ga morali že polovico imeti za seboj! Nak, niste mi po godi in tudi Mihela ne bi izbirala med vami. Poiščite si drugod sreče, pa Bog z vami in vašo počasnostjo! Iz Mažarolov in Brišč in od Lipe ste prišli Mali, Danoš, Ljubigoj, Lič in Prodar, saj bi mogoče bili, a kako je s tem, s slovenskimi lirami, mislim, nič ne dé, če so tudi beneški cekini ali patriarhove marke? Nič nimate? O, potem pa ne bo nič, Čerin ni delal in se ni trudil in potil, da bi zet užival v senci njegove žulje! Res, rad bi izbral izmed vas, Bijačani, saj sem tudi jaz prišel iz Bijača v Landar, a takrat smo bili drugačni mladeniči. Samo delo nas je bilo in veselje nas je bilo gledati! Le povprašajte doma vsak svojega očeta, Pik in Mavrež in ti Konc in Jemec! V Lazah ste dobri kmetje in pridni. Kako naj se odločim? Gojiša, Franko, Beli, Rep, Bolčan — vsi ste pripravni. Počakajte kaj časa, pomislil bom!«

Pomislil je Čerin in vse premislil in odločil se je potem za Aleša Tomaževega iz Lazov. Dva sina je imel Tomaž, Aleša in Ivana. Oba sta bila zdrava, krepka, pripravna in delavna. Ivan je bil bolj živ, Aleš pa premišljen, bolj resen. Čerin je vedel, da Aleš ne bo prišel prazen k hiši. Delavne roke prinese, ki ne bodo počivale, ker počitka niso vajene pri Tomažu, in pas mu bo nabit s srebrom in še z zlatom. (Dalje.)

Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Karel Čeč. Izdajatelj: Ivan Rakovec. Urednik: Franc Kremžar.

Zveza jugosl. izseljencev v Franciji

Federacija vseh izseljenskih društev

Merlebach, 4. junija.

Pod spretnim vodstvom gospoda Milana Krljeviča, predsednika Jugoslovanske kolonije (sekcija Moselle), so zborovala danes v Merlebachu zastopstva vseh jugoslovanskih društev v vzhodni Franciji, skupno kakih 50 delegatov, ki so soglasno sklenili, da se ima čimprej organizirati Zveza jugoslovanskih izseljenskih društev v Franciji.

Misel o enotni jugoslovanski izseljenski organizaciji v Franciji je že stara, in so prinesle o njej Pariške novine že dolgo vrsto člankov. Neposredno pobudo za sklicanje takega meddruštvenega sestanka pa je dalo podporno društvo svete Barbare v Merlebachu.

Nekateri so mislili, naj bi se pretopila vsa že obstoječa društva v enotno Jugoslovansko kolonijo. Sestanek pa se zdi, da se je skoraj soglasno izrekel za federacijo, Zvezo društev, ki naj sama ostanejo kakor so bila.

Velik pomen take organizacije je razviden. Za njo se je že danes izreklo nad 20 društev, katero sta pozdravila oba uradna zastopnika, gospod izseljenski delegat dr. Bakašun in poslaniški tajnik Nikolič, kakor tudi oba naša izseljenska duhovnika Hafner in Kastelic. Razširi naj se čez vso Francijo in naj bo resnična predstavnica vseh 60 ali 100.000 jugoslovanskih izseljencev v Franciji — danes niti ne vemo koliko da nas je.

Razumljivo je, da bo ta nova organizacija predvsem delavska. Saj delavci tvorijo ogromno večino našega izseljenštva in tudi predvsem potrebujejo varstva in zaščite močne organizacije. Vendar bi spet ne bila izključno delavska. Gospod Biderman, predsednik Edinosti Merlebach-Freyming, je lepo poudaril potrebo sodelovanja izobražencev z delavci. Posebno v tujem kraju, kjer se ne more prav uveljaviti, kdor ne razume jezika in ne pozna vseh različnih okoliščin.

Na Bidermanovo gesto je lepo odgovoril gospod poslaniški tajnik Nikolić, ki je pozdravil zborovalce v imenu gospoda ministra Spalajkoviča, češ da je on sam delavski sin in da smo vsi skupaj bratje med seboj, da je tudi on sam delavec, zato poslan v Pariz, da je jugoslovanskim izseljencem čim bolj na uslugo. Kar je tudi od svoje strani zatrdil gospod izseljenski delegat dr. Bakašun in ponovno zagotovil zborovalce vse svoje naklonjenosti.

Po triurnem zborovanju je ostal gospod delegat še vse popoldne na razpolago posameznikom, ki so se v obilnem številu poslužili redke prilike in mu razlagali svoje skrbi in težave, ki jih posebno te zadnje čase med izseljenci ne manjka.

Zaradi nujnih opravkov sta se morala vrniti gospod delegat in gospod tajnik še isti večer v Pariz. Obljubila pa sta, da se vrneta v najkrajšem času za več dni, da na licu mesta skupno preudarimo, kaj bi se dalo ukreniti v korist naših izseljencev, ki gremo težkim če som nasproti.

Slikar France Tratnik

Za človeka je glavno razodevati si skrivnost nature in priti tako bližje k Bogu... K njemu najkrajša in najlepša pot je pot umetnosti. (Tratnikov aforizem).

Jutri praznuje slikar Franc Tratnik svojo petdesetletnico rojstva. Pri tej priliki se spomnimo njegovega tridesetletnega umetniškega dela.

Nihče ne dvomi, da je Tratnik eden naših najjačih umetnikov, če po tej ali oni plati ni celo najsilnejši. Vendar mu kritika še do danes ni odkazala pravega mesta v razvoju naše moderne, ker je nekako v zadregi, h kateri skupini bi ga pridelila, če že mora biti vse po -izmih opredeljeno. Tudi njegov umetniški razvoj se z razvojem ostalih struj, ki so bile zadnjih trideset let pri nas vodilne, ne krije.

V času, ko je pri nas najbolj cvel impresionizem, tedaj v Tratnikovem delu ni naturalističnih in optičnoslikovitih teženj, tudi mu je mehkužno občutje tuje. Namesto palete in barv prime v roke pero in kredo in stremi po linearni ekspresiji trdne konture. Koncem desetih let razvije nekak monumentalen realizem s plastično formo in simetrično kompozicijo ter močno idealističnim vsebinskim poudarkom. Dal je tako že davno pred vojno povojnemu ekspresionizmu nakazano notranjo smer in po vojni kmalu, pred drugimi prešel k novi stvarnosti, ki pa ima pri njem zopet več duhovne vsebine kakor pri ostalih.

V tej ali oni obliki je vedno težil k duhovnemu izrazu svoje umetnosti, dasi ga je obdajal ves čas in v vsej Evropi naturalistični senzualizem. To priča, da imamo pri njem opraviti z izredno samostojnim duhom. Tako je šel Tratnik ne glede na levo ali desno skozi vse življenje z mislečim in čuvstvujočim srcem in ga zrcalil, bodisi da ga je božal ali preklinjal. Ta poteza pri njem spominja na Cankarja. Obema so očitali silno različnost njunega dela.

Ta različnost vsebine njegovega dela izhaja iz dejstva, da je samostojno misleč umetnik združil svojo umetnost in svoje življenje in ji v vseh fazah življenjskega boja ostal dosleden in zvest.

Tratnik je izredno samostojna umetniška osebnost v vseh ozirih. Ne samo, da se mu ne pozna vpliv niti enega njegovega učitelja, ne samo, da so šli pred- in povojni -izmi mimo njega. Tratnik je hodil svojo pot, oficielna slikarija pa svojo in se nam je vprašati, kakšno je hodil eden in drugi in zakaj in koliko je katera vredna.

Mari Tratnik ni človek svojega časa? Nasprotno: niti ene njegove risbe in slike ni, ki bi ne bila neposredno sneta iz najaktualnejše sodobnosti, ki edina mu je v neposrednem doživljanju nudila dražljaj za delo. Če si ogledamo kratko njegov umetniški curriculum, se nam zagonetka njegove pojave v razvoju naše umetnosti takoj in presenetljivo enostavno in naravno pojasni. Tudi navidezna disparatnost elementov v njegovem delu ti je takoj razumljiva. Če je Lionardo rekel, da je šel s svojim svinčnikom skozi vso naravo in si jo osvojil, bi mogel reči Tratnik, da je z mislečim in čuvstvujočim srcem šel skozi življenje in ga zrcalil. S Cankarjem mu je tudi ta poteza skupna, če pa je Cankar samo bičal in ne tudi zdravil, je Tratnik zdravil: z usmiljenjem in srčno dobroto.

»V belem oblačilu«, pravi, je vstopil med umetnike in se skoraj deset let učil njihovega rokodelstva. Da stari historičar Brožik ni vplival nanj, se da razumeti, da se ga pa niti dunajska niti monakovska secesija nista dotaknili, da je takoj načeloma zavrgel l'art pour l'artizem nemškega in francoskega impresionizma, mehkužne umetnosti individualistično čutnega, očesnega, pa ni razumljivo iz zunanjih okolnosti, nego iz Tratnikove notranjosti. Sredi med plainairisti sedi Tratnik, pa slika Leonore in vizije, sredi slikovito misleče Evrope oblikuje — risar — v konturi in se nagiblje k linearni ekspresiji. Potem je pogledal življenju v dno. Velikomestno življenje, njega socialni zločin in beda sta bila prvi krepki umetniški impulz, za katerega se je Tratniku zdelo vredno pozabiti na programe vseh elitnih struj okrog sebe. Naravnost strahotne so njegove socialne satire in karikature iz časov, ko je deloval pri nemških in čeških revijah in satiričnih listih. Potem pride apoteoza bolestnega hrepenenja, ko je vstvaril »Slepce«, ki so najmonumentalnejša umetnina slovenske moderne. Kdo je globlje posegel kot on s srcem v živo življenje in ga poiskal na dnu, da ga obda z usmiljenjem?

Leta 1912. se je preselil Tratnik iz Prage v Gorico. Tam je dobil Tratnik drugi večji umetniški impulz, ki je dal monumentalni idealizem Dela na polju. Med vojno je slikal — ne pokrajine in občutij, marveč se je zjokal v svojem delu nad grozoto človeštva in je vojno proklel. Kako neizmerno logično je, če opazuješ Tratnikov razvoj! Kamor ga je vrglo življenje, tam mu je bil zrcalo.

V njegovi umetnosti je etos. Njegova usmiljenost in dobrota sta mu dala oeuvrè, ki smo Slovenci nanj ponosni.

Spoštujmo delo velikega umetnika! Bodimo mu zahvalni, ker dal nam je France več kot je mogel in kot je bil storiti dolžan.

Dr. S. Vurnik

Ivana Lukman - 80 letna kuharica

Kranj, 9. junija.

Tisti stan, ki najbolj potrpežljivo prenaša drobne sitnosti in ki je vendar najbolj pozabljen na svetu, so navadno naše kuharice. Tiho so in delajo, to je vsa vsebina njihovega življenja. Zato smo pa tem bolj dolžni teh postrežljivih delavk spomniti se ob njihovih jubilejih.

Ivana Lukman, v Kranju in tudi izven njega splošno znana že desetletja, dopolni danes svoje 80 leto. Krepka in zdrava bo praznovala danes svoj jubilej pri Materi božji na Brezjah — saj ga lepše ne more. Ni je hiše v Kranju, kjer je ne bi poznali in kjer ne bi že imela opraviti s kuho ob raznih slavnostnih prilikah. V mnogih družinah se je pa držala leta in leta.

Zibali so jo v Dvorjah pri Cerkljah, komaj desetletna je že odšla od doma, nato je prišla v ljubljansko semenišče, da se pri tedanji kuharici Mariji Vovk nauči kuharske umetnosti. Pozneje se je držala zlasti v Kranju: pri Pircu, dr. Mencingerju, pri Puščavniku, pri poštarju Škarji, kuhala je dvema glavarjema v kranjskem gradu. Ko so delali gorenjsko železnico je bila pri Dolencu, pozneje tudi v Tržiču pri dr. Mallyju. Ko je dovolj prestala po kuhinjah, je naredila »zadnjo neumnost«, kakor sama hudomušno trdi, in se poročila z mizarskim mojstrom Jurijem Lukmanom izpod rožnivenškega zvona v Kranju.

Odslej se je začelo njeno romanje od nove maše na poroko in od konference na zlato mašo. Povsod je kuhala in pomagala. Bila je stalno desna roka farovške kuharice Marije Špenko, ki je služila najprej pri dekanu Koblarju, pozneje pa kuhala škofu Jegliču v Ljubljani in je danes trgovka v Ljubljani. Kadarkoli je bila v Kranju konferenca duhovnikov, Ivana Lukman je bila vedno v farovški kuhinji. Če je bilo treba, je prišel ponjo kar na hitro dekan sam. Kuhala je na 4 novih mašah in 1 zlati maši. Za poroko pa je kuhala skoro v vsaki hiši v Kranju. Vseh svatovskih gostij, kjer je skrbela za mizo, našteva samo — 50.

Ivana Lukman je bila skoz 18 let tudi skrbna varuhinja kranjskega Prosvetnega društva. Bila je oskrbnica prostorov in garderobe, vzorna hišna, pravtako v prvih društvenih prostorih na Novi pošti kakor pozneje v novem Ljudskem domu, kamor se je Ivana tudi preselila. Dijaki, profesorji, fantje in dekleta so jo imeli radi, oskrbela jim je pa tudi vse in, če je bilo treba, tudi pazila na red in disciplino. Društveno garderobo je snažila in solnčila kakor ne bi svoje obleke mogla. Povdariti je treba, da je toliko nepoplačane skrbi zmožna le globoko verna duša, kakor je Ivana Lukman.

Zato ji ob njeni 80 letnici vsi njeni znanci, prijatelji in tudi Prosvetno društvo iskreno čestita in ji voščí še dolgo vrsto veselih let.

Božidar Jakac zopet doma

Novo mesto, 9. junija.

Pred dobrimi dvemi leti je odšel naš mladi, simpatični akademični slikar g. Božidar Jakac v Ameriko. Težko je bilo tedaj slovo od rodnega kraja, priletnih staršev in ljubeče sestre. Hudo mu je bilo pustiti vse in oditi v daljno tujino. Kmalu se je udomačil v začasno ameriški domovini in se upeljal v najrazličnejše odlične ameriške kroge. Trdo je delal, a si je tudi priboril uspeh in sloves. Delo je bilo bogato poplačano.

Pred kratkim pa se je zopet vrnil v svoje rojstno mesto v naročje svoje rodbine: staršev in sestre, ki so ga že težko pričakovali. Povrnil se je na izkušnjah bogat v svojo lepo slovensko domovino, kjer bo deloval za njen procvit še uspešneje kot poprej. Ob njegovem povratku mu kličemo: pozdravljen naš mladi umetnik na domačih tleh, pozdravljen v svojem rojstnem mestu!

Veličastno slavlje na grobu junakov

Nad 5000 ljudi pri odkritju spomenika

Murska Sobota, 8. junija.

Včerajšnji dan je med najznamenitejšimi dnevi v zgodovini osvobojenja Slovenske krajine. Ta dan je narod te krajine manifestiral hvaležnost, spoštovanje in ljubezen do junakov, ki so v dnevih osvobojenja prelili kri in dali življenje. Odkrit je bil spomenik, ki je postavljen na skupnem grobu petih žrtev. Odkritje se je izvršilo v okvirju tako veličastnega slavja, kakršnega Slovenska krajina izza proslave desetletnice svojega osvobojenja ni videla.

Proslava se je začela že v soboto zvečer s filharmoničnim koncertom. Glavni del proslave je bil v nedeljo. Po pozni sv. maši, katere so se udeležili odposlanci korporacij, se je razvil iz grofovskega parka po mestu na pokopališče veličasten sprevod, v katerem je korakalo do 4000 ljudi, med temi zastopstva oblasti, društva, vojaštvo, šolska mladina itd. Igrale so tri godbe: vojaška iz Varaždina, dijaška, fanfara in gasilska iz Bakovec.

Na pokopališču se je zbralo nad 5000 ljudi in sicer od vseh strani Slovenske krajine: z Goričkega, Ravenskega in Dolenjskega. Prihiteli so tudi veseli sosedje iz zelenih Slovenskih goric tja do Maribora. Ob spomeniku so se postavili zastopniki oblasti gg.: okr. inšpektor dr. Schaubach, zastopnik bana, komandant mesta, zastopnik divizijonarja polkovnika Sekuliča, okr. načelnik Lipovšek, podnačelnik dr. Bratina, minister dr. Kukovec, predstojnik sodišča dr. Šumenjak, gimnazijski ravnatelj Vagaja, župan Benko, profesor dr. Pivko, zastopniki Varaždina in drugi. Obred odkritja je otvorila vojaška godba z žalostinko. Nato je dr. Šumenjak kot predsednik odbora odkril spomenik z govorom. Za tem je zapel moški zbor Glasbene Matice iz Maribora »Oj Doberdob« in »Cej so tiste stazice«, nakar je g. kanonik Szlepecz opravil »libero« in druge mrtvaške molitve. Cerkveni obred je zaključila Matica z »Vigred se povrne«. Potem so vojaki oddali tri strele, nakar so spregovorili zastopniki oblasti in društev. Prvi je spregovoril g. okr. inšpektor dr. Schaubach, ki je v glavnem izvajal: Kot zastopnik bana se klanjam žrtvam junakov, ki so v hudih časih, ko je sovražnik iztegoval roko po tej sveti zemlji naših slovenskih dedov, prelili kri in dali življenje. Ta spomenik naj bo viden znak hvaležnosti in klicev nam in zanamcem, kako mora biti vsakdo pripravljen dati tudi kri in življenje, ako zahtevata to domovina in vladar. Junakom večna slava! Za tem so se poklonili spominu junakov gg.: komandant mesta kot zastopnik divizionarja, minister dr. Kukovec kot zastopnik gen. Maistra, predsednika Narodne odbrane, dr. Pivko kot odposlanec Zveze dobrovoljcev in sokolske župe v Mariboru, zastopnik Medjimurja in zastopnik Varaždina. Zadnji je spregovoril v imenu naroda Slovenske krajine g. Fr. Kolenc, urednik tednika »Novine«, ki so že izza predprevratnih časov (od l. 1912 naprej) bile klicar slovenstva in buditelj narodne zavesti. Govornik se je v imenu vsega ljudstva Slovenske krajine poklonil junakom in se zahvalil. Po tem govoru je dr. Šumenjak izročil spomenik županu Benku. Ta ga je prevzel in zagotovil navzoče, da ga bo občina čuvala kot najdražjo svetinjo. H koncu je vojaška godba zaigrala žalostinko, nakar je bil razhod.

Nedelja, 7. junij, bo ostala v trajnem spominu, kakor bo tudi odkriti spomenik od roda do roda budil spomin na žalostne, a slavne dni osvobojenja in bo vnemal v srcih naroda do severni meji zavest požrtvovalne ljubezni do domovine in vladarja.

Strela ubila mater in sinčka

Nevihta s točo na Notranjskem

Unec, 9. junija.

Danes okrog pol 4 je nastala tukaj silna nevihta in je parkrat hudo udarila strela. Pod Repičevim kozolcem je vedrilo nekaj ljudi, med katerimi se je nahajala tudi Marija Kovačič s svojim 5 letnim sinčkom in njeno materjo. Strela je udarila v kozolec, razklala steber in zadela Marijo Kovačič in sinčka, ki sta ostala na mestu mrtva. Mati pokojne Marije je bila tudi hudo poškodovana, vendar pa so jo po daljšem času spravili k zavesti. Na kraju nesreče se je zbralo mnogo ljudi. Prišel je tudi okrožni zdravnik dr. Pušenjak, ki pa je ugotovil le smrt. Sorodnikom tragično umrlih naše iskreno sožalje!

Postojna, 9. junija.

Tudi v Postojni je bila huda nevihta s točo, ki je napravila precejšno škodo.

Izkopan rimski nagrobnik

Ptuj, 8. junija.

Pred magistratom so prejšnji teden pričeli kopati zemljo, da pripravijo primerno veliko jamo za preskrbo avtomobilov z bencinom. Pri delu so naleteli na debelejšo plast pepela in oglja. V tem kupu so bile različne živalske kosti; na prostoru sedanje mestne hiše je morda prej nekoč bil kak hlev. Ostanki požara se različno tolmačijo. Gotovo so starejši kot iz konca 17. stoletja, ko je zgorelo vse mesto razen cerkve in obeh samostanov. Strokovnjaki pravijo, da so še spomin turških časov; 1397 so prvič prišli Turki in zažgali mesto. Lahko pa je to živalsko rogovje, parkli in drugo iz madjarskih navalov od 10. do 12. stoletja.

Ko so kopali, je orodje kaka dva metra pod zemljo odpovedalo. Trd kamen se je upri železu. Po prizadevanju delavcev kmalu solnce spet obsije že stoletja zakopan nagrobnik. Pol ga je ohranjenega. Kamen je bil postavljen v spomin na 45 letnega Avrelija. Na fotografiji se lepo vidi, kako ta »davkar« s kazalcem in sredincem desne roke prisega na libelo, ki jo stiska z levo roko. Pridejanega nagrobnega napisa je obvarovanega polovica. V dolžino in širino ima po 50 cm.

Ta nagrobnik bo znatno obogatil ptujski muzej. Saj takega eksemplara še ni in so sploh zelo redki. Je pa obenem to dokaz, do kam je rimsko mesto segalo. Ravno ta najdba s predstavljanjem sestave testamenta pa na drugi strani potrjuje, da je vse ptujsko mesto res muzej in da v njegovih globinah starinoslovnih zakladov še ni konec.

Strela vžiga

Hiše treh posestnikov pogorele do tal.

Maribor, 9. junija.

Snoči je razsajala strašna nevihta ob vznožju Pohorja v okolici Pragerskega in Rač. Blisk za bliskom je švigal v temno noč in bučanje groma in tresk je povzročalo mnogo straha in trepeta. Okoli pol 10 je vdarila strela v poslopje posestnika Fr. Viherja na Ješenci pri Račah. Ker je bilo poslopje kríto s slamo, so ognjeni plameni v trenutku zajeli stanovanjsko hišo in gospodarsko poslopje. Vsled hudega viharja se je požar z veliko naglico širil, in kmalu po izbruhu zajel tudi hiše obeh sosedov, posestnika Ivana Preloga in posestnice Ane Vauhnikove. Na kraj požara so takoj prihitele požarne brambe iz Rač, Zg. Polskave, Maribora, Št. Janža na Dr. polju, Pobrežja, Studenc in Hoč. Gasilcem se je z velikim naporom posrečilo požar lokalizirati in s tem preprečiti katastrofalno nesrečo, ki bi brezdvomno doletela tudi še vse ostale sosede. Poslopja imenovanih posestnikov so pogorela do tal in trpijo znatno škodo. Pomoč je nujna.

Ustreljen medvedek

Novo mesto, 9. junija.

Mladega medveda 18 kg težkega je ustrelil na praznik presv. Rešnjega Telesa v gozdovih v Rasnem lovski zakupnik g. Alojzij Hrovat iz Birčne vasi. Medvedek se je najbrže izgubil od medvedje družine in blodil po rasenskem gozdu, kjer ga je doletela smrt iz lovčeve puške.

Nov framasonski val v Španiji

Katoličani živijo v pričakovanju novih preganjanj - Pripravlja se odpor

Barcelona, 9. jun. tg. Vihar, ki je pustošil katoliške cerkve in samostane, je zaenkrat ponehal in zapustil za seboj strah in negotovost. Katoliški dnevnik »El Debate«, ki je že dvakrat moral prenehati in zopet izhaja v zmanjšani obliki, sicer skuša vplivati pomirjevalno ter priporoča mir v vsakem pogledu. Posebno odsvetuje od vsakih demonstracij, ki bi lahko dale povoda za nov požar. **Istočasno tudi roti katoličane, naj se na noben način ne odtegnejo sodelovanju pri vladi. Iz teh pozivov se da lahko sklepati, kako majhno je zaupanje, ki ga imajo katoliški krogi v sedanjo vlado, ki je držala roke križem, ko so goreli samostani širom nove Španije. Vladne čete se niti zganile niso, tako da izgleda, kakor da bi bile dobile povelje, naj se ne dotaknejo požigalske tolpe, ki je po mili volji pustošila.**

Poleg tega čisto naravnega nezaupanja pa je vredno omeniti še dejstvo, da plove nova vlada očividno v svobodomiselne vode. **Prosvetno ministrstvo je izdalo nove zakone, ki naravnost izzivajo katoličane in ki so delo framasonov. Kaj se recimo pravi, da so otroci od udeležbe pri krščanskem nauku oproščeni? Katoliški krogi smatrajo ta dekret za signal framasonske ofenzive. Nekatere samostanske šole so sicer že začele delovati, toda le pod velikim strahom. Ob otvoritvah je prišlo do novih nemirov, katere je vlada zamolčala.**

Izrazita je gonja proti jezuitskemu redu. Znano je, da so jezuitje vodili v Madridu samem slovit zavod za umetnost in tehniko (Calle Alberto Aquilera), kjer so vzgajali več sto dijakov. Ta zavod je bil požgan do tal. To še ni bilo zadosti. Policija je naročila, naj se celo v razvalinah izvrši hišna preiskava, češ, da se nahaja v kleteh velikanska množina streljiva. **Kar je ogenj pustil, je razdejala še policija. Ravnotako se umetno neti razdraženost proti jezuitskemu zavodu v Gran Via, češ, da so zemljišče prodali za neverjetne vsote in tako oškodovali mesto.** Na vseh teh govoricah ni pičice resnice. To ve vlada, to ve vsak razsoden človek. Toda framasoni se poslužujejo takih metod, ker njihov cilj je določen in meri visoko in daleč. Framasonstvo bi rado jezuitski red, ki je ravno v Španiji vodil najlepše in najboljše šolske zavode, uničiti. Toda vse to so le predpriprave. Vsakdo mora čutiti, da prihaja še nekaj hujšega. Katoliki, katere so požigalci samostanov presenetili, so sedaj odločeni, da se vsaki nadaljnji sili od strani naročene cestne sodrge zoperstavijo s silo, če potreba. V Barceloni so že napovedali najstrožji odpor. **Španija ne sme postati sovjetska Rusija.**

»El Debate« objavlja tudi razgovor s zastopnikom poltretjega milijona španskih židov, ki živijo v svetu. On je mnenja, da je dekret iz l. 1490, ki je izgnal žide iz Španije, neveljaven in da se bodo židje začeli vračati v svojo domovino.

Nevihta na Dolenjskem

Trebnje, 9. junija.

Nocoj okrog 18.15 je divjala med Trebnjem in Ponikvo huda nevihta. Po nekaterih krajih je padala toča, debela kot golobja jajca in zdrobila vse poljske pridelke, ker je padala skoraj brez dežja. Tudi višje gori proti Veliki Loki je padala toča, toda med dežjem in ni napravila tako velike škode.

Obisk čsl. študentov

Belgrad, 9. junija. AA. 12. t. m. prispe pod vodstvom znanega profesorja Pražaka in našega lektorja Kovjaniča v Belgrad 25 članov študentskega društva Ludevit Štur s filozofske fakultete Komenskove univerze v Bratislavi. Na svojem potnem programu imajo še Bački Petrovac, Novi Sad, Kragujevac, Skoplje, Sarajevo, Split, Plitvice, Zagreb in Ljubljano.

Volivni teror na Madjarskem

Budimpešta, 9. jun. ž. **V Madjarski se je pričel volivni teror. Orožniki so včeraj aretirali in v okovih prignali na orožniško poveljstvo v Segedin dr. Feketeja, odvetnika in kandidata izven strank. Istotako je bilo aretiranih pet kmetijcev. Dr. Fekete je vršil agitacijo in spremljalo ga je 100 voz s 500 osebami, s čemer je onemogočil zborovanje prosvetnemu ministru grofu Klebelsbergu. V okolici Segedina je izdal kotarski načelnik naredbo, da Feketeja aretirajo, ker je bilo takoj izvršeno. Dr. Fekete se nahaja še v zaporu.** Notranji minister je proglasil, da se parlamentarne volitve v Budimpešti vršijo 28. in 29. t. m.

Desetletka v Nemčiji

Berlin, 9. junija. AA. Zveza nemških kmetijskih zadrug je predložila javnosti velikanski načrt, po katerem bi se povišala produkcija za 33%. V 10 letih bi vlada porabila 10 milijard mark (135 miljard Din), da se doseže ta namen. Pri tem bi se zaposlilo 400.000 delavcev. Listi skeptično sprejemajo ta načrt, češ da tako rekoč nič ne pomeni pri pobijanju brezposelnosti in da ne bi v gospodarskem sistemu današnjega časa napravil posebnih izprememb. Ves efekt bi bil le v tem, da bi se s temi 10 milijardami okoristili in obogatili samo veleposestniki.

Odškodnina za madjarske državljane

Belgrad, 9. junija. AA. Ker je podpisan sporazum z dne 28. aprila 1930 in trianonska mirovna pogodba stopila v veljavo, sta se na podlagi odredb sporazuma konstituirali upravna komisija fonda A in upravna komisija fonda B. Volitev komisije se je vršila 5. t. m. v Bruslju. Naš zastopnik je predsednik kasacijskega sodišča Dušan Subotič, njegov namestnik pomočnik ministra Lujo Bakotič, naš sodnik pa je univ. prof. Arangjelovič. Komisiji in sodišča se bodo bavili z vprašanji odškodnine, ki jo naj dobijo madjarski državljani za zemljišča v Češkoslovaški, Romuniji in Jugoslaviji, ki so prišla pod agrarno reformo.

Cuden predlog

London, 9. junija. AA. Bivši poslanik v Berlinu Lord d'Abernon je predlagal nemškemu kancelarju Brüningu, naj emisijske banke Združenih držav, Anglije, Francije in Nemčije organizirajo po skupnem dogovoru omejeno inflacijo, ki naj poveča kupno silo. Pri tem bi morali ostati tečaji valut neizpremenjeni. D'Abernon predlaga, naj emisijske banke stavijo na razpolago vladam velike nekrite kredite za financiranje javnih del. Inflacija naj bi takoj prenehala, čim bi cene surovin dosegle stanje leta 1926. Časopisje se zelo skeptično izjavlja o teh predlogih in naglaša, da je inflacijo veliko lažje začeti, nego končati.

Veljavnost nemških bankovcev

Belgrad, 9. junija. AA. Nemško poslaništvo obvešča, da so v Nemčiji izgubili veljavo bankovci, ki se glase na nemške marke in so bili izdani pred inflacijo in med inflacijo. Obvešča o tem vse prizadete, ker se oglašajo razna društva in se izdajajo, kakor da bi imela mandat, da zamenjujejo v imenu nemških oblasti te bankovce.

Drobne vesti

Belgrad, 9. junija. ž. Od srede do nedelje bo v Budimpešti mednarodni kongres za zaščito deklet. Na kongres potuje belgrajski župnik msgr. dr. Wagner.

Belgrad, 9. junija. AA. Od 22. do 27. t. m. bodo v Mödlingu velike mednarodne konjske dirke, ki se jih udeleži tudi naša država, da afirmira našo konjerejo v tujini. Dve žrebeti državne žrebčarne bo vodil g. Vladimir Sevnik.

Belgrad, 9. junija. AA. Kmetijski minister je podelil iz državnega kmetijskega zaklada vinarskemu društvu za dravsko banovino v Mariboru podporo za pokritje stroškov pri razstavi vina, ki je bila meseca maja t. l.

Belgrad, 9. junija. AA. Minister za trgovino in industrijo je izdal pravilnik o kontroli nad svežim sadjem, namenjenim za izvoz.

Belgrad, 9. junija. AA. Minister za pravosodje je predpisal uredbo o nameščencih kaznilnic in podobnih zavodov.

Kako Turki prodajajo arhive

Vlada prodala kot šaro 30 vagonov dragocenih listin in knjig - Neumnost ali zloba?

Istambul, junija 1931.

Turška vlada je vsled finančnih težav sklenila porazprodati vse arhive, ki niso zgodovinske važnosti, da napravi prostora za nove, da se znebi nekaterih uradnikov in da nekoliko skupi. Največ papirja leži po arhivih finančnega in zunanjega ministrstva. Na podlagi ministrskega sklepa, je finančni minister dal naredbo, naj se izpraznijo vsi arhivi in naj se prodajo po teži najboljšemu licitantu. Istambul je torej zadnje dni imel zanimivo zabavo, ko je gledal, **kako so vlačili iz ministrstev cele gore zaprašenih aktov in jih nalagali na tovorne avtomobile, ki so jih zopet prepeljali na kolodvor, kjer so bili naloženi v 30 tovornih vagonov.** Ko je bil vlak nabasan, se je odpeljal v smeri proti Bolgariji, ker je baje bolgarska vlada ponudila najvišjo ceno. **Stari pergamenti popisani s prekrasnimi arabeskami in opečateni z velikanskimi cesarskimi pečati so še nekaj dni ležali po istambulskih ulicah. Otroci so se igrali z njimi, ne vedoč kaj predstavljajo.** Toda kakšno presenečenje je zavladalo po ministrstvih in osobito med učenjaškim svetom, ko se je ugotovilo, **da je zvesto uradništvo dobesedno izpraznilo arhive in vrglo med šaro namenjeno v Bolgarijo tudi zelo dragocene dokumente, ki so neprecenljive zgodovinske, politične in znanstvene vrednosti.**

Dognalo se je, da je na ta način izgubljenih več tisoč ustanovnih listin, od katerih je vsaka vredna nad 50.000 Din. Izginile so nekatere nenadomestljive listine, ki datirajo iz časov, ko so Turki prvič zasedli Carigrad in ki se tičejo inovinskih in političnih pravic raznih takrat podjarmljenih narodov. Ker se zdi nemogoče, da bi bili uradniki, ki so »čistili« arhive po naredbi ministra, tako neumni, da ne bi razločevali med dokumenti zgodovinske vrednosti in med ničvredno šaro, se je razširila vest, **da je Bolgarija te ljudi podkupila, da na ta način dobi v svoje roke listine, ki so zanjo velikega političnega pomena. Baje so se v teh arhivih mudili bolgarski učenjaki in generali. Razburjenje je naraslo tako visoko, da bodo poslanci interpelirali vlado, zakaj ni preprečila tega škandala in če se bo potrudila, da se ji vrnejo te dragocene listine.**

Tudi iz drugih mest prihajajo fantastične novice. Tako se govori, da niso samo »praznili« arhive, ampak da so prodajali celo neprecenljive knjižnice po teži. 40.000 armenskih in starogrških knjig se je prodalo po kilogramu v Smirni. Isto se je zgodilo v Erzerumu. Neka visoka politična osebnost se je izjavila, da je sicer obžalovanja vredno, da se je to zgodilo, vendar pa ga razveseljuje dejstvo, da je moderni turški uradnik postal slepo zvest služabnik države.

Agrarna konferenca v Pragi

Klic po solidarnosti v zadružništvu postaja vedno jačji

Praga, junija 1931.

V svojem včerajšnjem dopisu sem Vas opozoril na dva važna referata, ki odkrivata vsak svoj veliki idejni svet. Francoski delegat marki de Vogüe, star veteran agrarnega pokreta v Franciji in zaslužen vodja francoskega kmeta je zagovarjal potrebo mednarodnega karteliziranja kmetov za prodajo svojih pridelkov. **Rešitev krize je videl v zvišanju odkupne moči kmeta samega. Njegov drug, švicarski delegat Laur, ki je bil manj navezan na kakšen politično-gospodarski načrt svoje vlade, pa je posegel mnogo bolj globoko in kritiziral sebično zadržanje kapitala v dobi največje gospodarske krize naše ere. Kapital ni razumel svoje naloge, v dobrih konjunkturah je posnel dobičke, v slabih noče biti deležen pri izgubah, torej ne more na noben način predstavljati odrešenika v sedanji krizi. Za švicarskega delegata je zadružništvo poklicano, da stopi na plan. Svoje dni je zadruga rešila kmeta pred propadom. Zakaj bi danes zopet zadruga na mednarodni podlagi ne mogla priskočiti na pomoč. Nisem se mogel ubraniti vtisa, da vlada med tema referatoma jasna antiteza. Intervencija kapitala: stara šola, kolektivna samopomoč: nova šola. Dobil sem vtis, da je švicarska teza pokazala veliko privlačno silo med delegati.**

Danes bi Vam rad vsaj v velikih potezah poslal posnetek govora nemškega delegata, bivšega ministra dr. Hermesa, ki je edini v skladu z nemško prakso pri vseh mednarodnih sestankih uporabljal svoj materni nemški jezik. **Dr. Hermes** je poudarjal, da polaga veliko važnost na mednarodno sodelovanje pri boju zoper gospodarsko krizo poljedelstva, **toda v prvi vrsti bodo ta boj morale izvesti posamezne dežele vsaka zase v svojem okolišu, zato ker obstojajo povsod poleg splošnih svetovnih vzrokov še posebni narodni momenti, ki krizo otežujejo. Ta borba v okviru držav samih je dvojna: državna in zasebna. Kar so države do sedaj storile za zaščito poljedelstva, je malenkostno. V kmetskem pridelovanju in v tržiščih za kmetske pridelke so se izvršile revolucionarne izpremembe in državna kakor tudi samopomoč bo morala zavzeti popolnoma drugo obliko. Potrebno bo, ne samo poceniti pridelovanje in izboljšati pridelek, ampak izbirati med pridelki one, za katere obstoja trg ali odjemalec. Čas, ko se je kmet zadovoljil z lokalno prodajo svojih pridelkov, je mimo. Brezmejni individualizem je nehal biti triumf za gospodarski napredek.**

Glede samopomoči, ki je še najvažnejše orodje sodobnega kmeta, je treba pripomniti, da se bo morala orientirati v smer **zadružnega delovanja,** da prepreči, da bi se milijoni in milijoni posameznikov pojavljali na trgu in vsak zase ponujali svoje blago ter drug drugemu delali konkurenco. V tej smeri se mora iskati odrešilna pomoč.

Tudi on je za karteliranje poljedelske produkcije, da, sladkorna industrija je pokazala pot, toda karteli naj bodo postavljeni ne na kapitalistični podlagi, ampak na zadružni. Tudi pridelovalci hmelja so si znali odpomagati, vsaj kar se tiče Nemčije. Centralna hmeljska organizacija je vzela stvar v roke in strogo določila, kje in koliko hmelja se bo pridelalo. Dogodilo se je, da je centrala naravnost prisilila hmeljarje, ki so pridelovali hmelj brez gospodarske ali življenjske potrebe, da so pridelovanje ukinili. Isto se bo letos zgodilo v Nemčiji za pridelovanje rži. Nemčija bo skrčila pridelek rži. Toda takšne spremembe se ne izvršijo od danes do jutri. Kmet je konservativec in tudi mora biti. **Zato bo treba seči po nekem načinu, ki bo obenem obvaroval dobrine tradicij v poljedelstvu ter odprl pota za potrebe modernega gospodarstva. K temu bo pripomogla samo vztrajna smotrena vzgoja naše kmetske mladine, da dobi smisel za solidarnost svojega stanu in vseh stanov med seboj.**

Tudi iz tega referata berem nov duh, ki veje med poljedelstvom. Liberalizem, ki je razklal človeštvo v razrede, ki je celo posamezne stanove razcepil in razmetal, ki je potrgal vse vezi med posamezniki, je končal svoje kraljestvo. Druga doba prihaja, tej nasprotna, ki zahteva zopet solidarnosti, ki zopet veže človeka na človeka v sreči in v nesreči. Liberalizem je bil poganski, solidarizem je bistveno krščanski. Krik po zadružništvu, ki sem ga slišal iz referatov v Pragi, je krik po krščanski socialni in gospodarski etiki.

Omeniti moram še predavanje poljskega odposlanca dr. Kasimirja **Fudakovskega,** ki je v svojem referatu obravnaval možnost skupnega nastopa poljedelcev srednje in vzhodne **Evrope.** Polagoma, zelo polagoma se je poljedelstvo zavedalo, **da vsak kmet zase ne bo mogel vzdržati v boju za** tržišča. Tudi posamezne države so postale preslabe. Pojavila se je potreba po mednarodnem sodelovanju. Vršila se je konferenca za konferenco, v Bukarešti, v Sinaju, v Belgradu. Toda potrebe poljedelstva so prekoračile interese političnih drž. zvez. Zato se je zbrala še obširnejša konferenca v Varšavi, ki je slednjič ugotovila, da se bodo morale poljedelske države potruditi, **1. da organizirajo prodajo svojih pridelkov, 2. da najdejo kreditno pomoč za kmeta, 3. da druga drugi olajšajo carinske dajatve. Žalibog so se resolucije te važne konference porazgubile pod gorami aktov v posameznih ministrstvih brez vidnega rezultata.** Privilegirani izvozni institut in mednarodna hipotekarna banka so edini uspehi tega pokreta, v kolikor so sploh bili izvršeni. Vendar je važno, da se je uveljavila neka solidarnost držav »agrarnega bloka«, ki presega meje političnih prijateljev in ki bo koristna pomočnica pri boju za propadajočega kmeta v vzhodni Evropi. Začetek je to, a potreben začetek in koristen.

Resolucije konference so Vam že znane, toda važnejša zame je konstatacija, da zmaguje ideja skupnosti in solidarnosti. Krščanski pokret ima nakopičenega neizmerno mnogo idejnega kapitala, katerega bo moral izrabiti za reorganizacijo družbe in gospodarstva.

Marko Kranjc.

Dunajska vremenska napoved. Spremenljivo, deloma malo oblačno, soparno, krajevne nevihte.

Denarni trg in obrestna mera

Nevšečne gospodarske razmere, v katerih danes živimo po vsem svetu, dajo mnogo razmišljati gospodarstvenikom, kakšna naj bi bila sredstva za omiljenje gospodarske krize. Mnogo je predlogov, ki so vsega upoštevanja vredni, zdi se nam pa danes potrebno podčrtati važnost vprašanja obrestne mere.

Že dalj časa čujemo, kako velike vsote denarja leže v bankah, kar pa le deloma odgovarja resnici. Na eni strani moramo priznati, da sedanja razmeroma visoka obrestna mera za vloge in naložbe v državnih papirjih povzročuje odtok kapitala iz industrijske in trgovske podjetnosti. Zato opažamo, da tudi v času gospodarske depresije hranilne vloge naraščajo, ker je pač bolje, imeti stalno obrestovanje, kakor pa vlagati kapital v posle, ki danes ne donašajo nobenih posebnih dobičkov. Dejstvo pa je trdi, da morajo pri sedanjih razmerah na denarnem trgu zavodi paziti na svojo mobilnost. Povpraševanje po kreditih je najbolj znatno na deželi, ker je sedanja kriza predvsem agrarna kriza. V mestih pa so banke previdne in se le počasi ter nerade odločajo za nove posle.

Glede višine obrestne mere same pa opažamo, da je ta dokaj različna. Obrestna mera je pri zadrugah na bivšem Štajerskem višja kakor na Kranjskem, še višja pa v Prekmurju. Zadružna obrestna mera pa je zopet nekoliko nižja kakor obrestna mera bank in deloma tudi regulativnih hranilnic. Drugačne so zopet razmere v izvenslovenskih pokrajinah države. Toda v splošnem opažamo, da se obrestna mera vedno bolj izenačuje. Razlika med obrestno mero v naši banovini in drugod je bila svojčas znatnejša, kakor je sedaj. Svoječasno smo imeli pri nas najnižjo obrestno mero v državi, sedaj pa moramo ugotoviti, da je n. pr. Državna hipotekarna banka svojo obrestno mero znižala tako, da ji je mogoča uspešna konkurenca na denarnem trgu tudi pri nas v Sloveniji. Ne govorimo tu o obrestni meri za vloge, pač pa za posojila.

Nagibnost za obrestno mero je danes padajoča. Zdi se nam pa potrebno, da poudarimo, da bi morala obrestna mera za kredite bolj in prej slediti obrestni meri za vloge. Banke so v zvezi z velikimi zadrugami in regulativnimi hranilnicami letos že znižale obrestno mero za vloge, ne čujemo pa tudi o znižanju obrestne mere za kredite. Zato je tudi razumljivo, da se je zadnji občni zbor Zveze trgovskih gremijev v Ljubljani bavil s tem vprašanjem in zahteval poceniteV kreditov za trgovino. Razlika med aktivno in pasivno obrestno mero je danes znatnejša, kakor je bila pred vojno, drugače se pa vedno bolj vračamo k normalnim razmeram na denarnem trgu. Danes je postalo znižanje obrestne mere eno najvažnejših vprašanj v našem gospodarstvu. Ne mislimo tu razpravljati o umestnosti obresti sploh itd., potrebno pa je, da podčrtamo dejstvo, da naj veljajo pri določanju obrestne mere za posojila tudi socialni oziri. V današnjih težkih gospodarskih časih je posojilojemalcu težko zaslužiti toliko, da zmore plačevati visoko obrestno mero. Če bi bila obrestna mera znosnejša, bi vse gospodarsko življenje prej in lažje oživelo. Na drugi strani pa je tudi krivica, če se dobe za brezposeln denar visoke obresti.[1] Znižanje obrestne mere v sedanji dobi gospodarske depresije ni samo gospodarska potreba v svrho omiljenja krize, ampak tudi upravičena socialna zahteva.

Zadruge naj se zavedajo, kakor jim svetujejo njih zveze, da je njih najvažnejši cilj gospodarska in nravna povzdiga malega kmeta. Glavno, kar morejo nuditi svojim članom, je kredit v gospodarski potrebi po nizki obrestni meri, da tako zboljšajo gmotne razmere svojih članov. Zato piše v zadnjem »Narodnem gospodarju« dr. J. B. vsem posojilnicam: »Nazaj k pravilom! Zadruge naj ostanejo zadruge in naj ne postajajo banke.«

Kar se pa tiče bančne obrestne mere, so pa dane tudi gospodarske možnosti, da se zniža. Kajti banke pravijo, da plačujejo previsoke davke. Toda statistika kaže, da so v letu 1925. slovenske banke plačale 15 milijonov dinarjev davkov, leta 1929. pa le še 2 milijona dinarjev. Tudi v preteklem letu se davčna obremenitev ni znatno zvišala. Kar se pa tiče konkurence državnih denarnih zavodov glede obresti za vloge, se ta ne razlikuje dosti od bančne obrestne mere in imajo banke celo manj plačevati za vloge v splošnem vzeto kakor pa ti zavodi.

Končno ne smemo prezreti, da bo imela svoj vpliv na znižanje obrestne mere tudi zakonska stabilizacija dinarja. Gotovo se bo povečal dotok inozemskega kapitala, ki je danes v zapadni Evropi cenejši. Na drugi strani pa se bo Narodna banka lahko v večji meri posvetila organizacija našega denarnega trga, kajti banka doslej ni obvladala denarnega trga tako, da bi lahko regulirala obrestno mero.

Treba je, da se tudi kreditna politika Narodne banke, kakor se je že deloma začelo, temeljito spremeni, tako da bo banka postala regulator obrestne mere na našem denarnem trgu.

[1] Kajti veliko lažje doprinašajo žrtve tisti, ki imajo naložen denar po 5% in celo 7%.

Cigav je zid žalovanja?

Jeruzalem, 9. jun. AA. **Britska vlada je svojčas imenovala odbor, ki naj preišče in odloči, komu pripada takozvani zid žalovanja. Za lastnino so se potegovali mohamedanci in židje. Odbor je prišel do sklepa, da je zid izključna last mohamedancev, ker je neločljiva sestavina svetega okraja Haram-Eš-Serif. Židje pa imajo pod gotovimi pogoji vsak čas pristop k zidu, da lahko tamkaj molijo.**

Split, 9. junija. ž. V mesecu maju so bili v Splitu 4403 tujci, od katerih 662 v poslovnih zadevah.